

Антикорупційний моніторинг: поняття та правова природа

АВТОР

Кандидат юридичних наук,
асистент кафедри
кримінології та кримінально-
виконавчого права

КУЛИК КАТЕРИНА ДМИТРІВНА

ПЛАН

- 1. Предмет і система курсу «Антикорупційний моніторинг» .
- 2. Поняття та мета антикорупційного моніторингу.
Завдання антикорупційного моніторингу.
- 3. Основні види та форми антикорупційного моніторингу.
- 4. Антикорупційний моніторинг в системі запобігання корупції.

ПИТАННЯ 1.

**Предмет і система курсу
«Антикорупційний
моніторинг:»**

Мета навчальної дисципліни

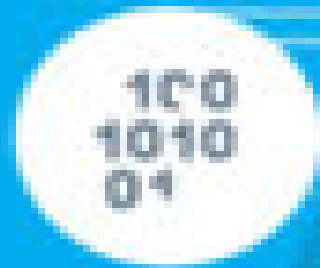
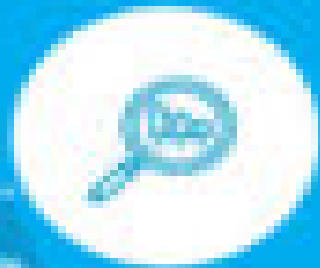
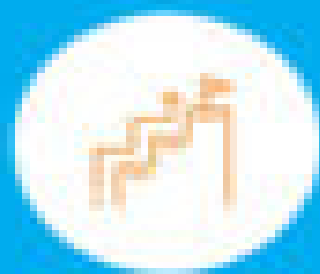
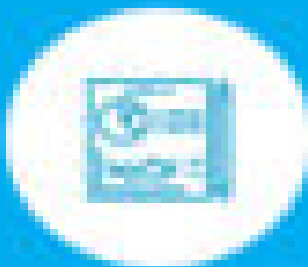
- ▶ **підготовка фахівців для здійснення антикорупційного моніторингу на базі національного законодавства з урахуванням норм міжнародного права та прогресивного досвіду зарубіжних країн.**

Завдання навчальної дисципліни

- ▶ оволодіння студентами практичними навичками складання планів по здійсненню антикорупційного моніторингу, оптимальної координації дій суб'єктів цієї діяльності, аналізу її результатів, оцінки ефективності антикорупційного моніторингу, його місця у запобіганні злочинності в Україні, розбудові правової держави.

ПРЕДМЕТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

- ▶ знання національного законодавства України, яке регулює питання антикорупційного моніторингу;
- ▶ уміння орієнтуватися в проблемах здійснення антикорупційного моніторингу;
- ▶ знання інновацій, які стосуються антикорупційного моніторингу та вміння їх використовувати при розв'язанні практичних завдань цього виду діяльності;
- ▶ знання наукової методології та методики здійснення антикорупційного моніторингу;
- ▶ уміння проводити наукові узагальнення результатів антикорупційного моніторингу та складати аналітичні довідки;
- ▶ знання міжнародних нормативно-правових актів, що стосуються питань антикорупційного моніторингу;
- ▶ знання особливостей вимірювання корупції;
- ▶ знання методології обрахування Індексу сприйняття корупції (ІСК).

MONITORING
AND
EVALUATION

ПИТАННЯ 2.

**Поняття та мета
антикорупційного моніторингу.
Завдання антикорупційного
моніторингу.**

Поняття «моніторинг»

- ▶ (від англ. monitoring – відстеження, має латинський корінь – monitor – наглядач, доглядач) стало широко використовуватися у другій половині ХХ століття. В сучасній політичній, соціологічній, юридичній та економічній спеціалізованій літературі використовуються різноманітні визначення моніторингу (К. Ф. Реймерс, 1990).

МОНІТОРИНГ

- ▶ система збору та обробки інформації, що використовується для покращення процесу прийняття рішення, а також для інформування громадськості (як інструмент зворотнього зв'язку з метою реалізації проектів, оцінки стратегій та програм або розробки політики в тій чи іншій сфері життєдіяльності).

ЗМІСТ МОНІТОРИНГУ

- ▶ позначення системи регулярного (із заданою періодичністю) збору інформації, її аналізу та оцінки за допомогою заздалегідь обраних індикаторів будь-яких процесів (Є. М. Блажівський, 2013).

ВИДИ МОНІТОРИНГІВ

- ▶ фінансовий моніторинг,
- ▶ податковий моніторинг,
- ▶ моніторинг в системі освіти,
- ▶ моніторинг ЗМІ,
- ▶ моніторинг довкілля,
- ▶ біржевий моніторинг,
- ▶ моніторинг законодавства,
- ▶ антикорупційний,
- ▶ ТОЩО

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ

- ▶ це науково обґрунтована комплексна планова діяльність уповноважених суб'єктів і учасників зі збору, узагальнення, аналізу та оцінки інформації, що стосується ефективності антикорупційного законодавства та заходів, що використовуються державою проти корупції, стану правозастосовної практики у сфері протидії корупції, сприйняття та оцінки рівня корупції інститутами громадянського суспільства, а також діяльності з проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів (Блажівський Є. М).

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ

- ▶ спостереження, аналіз, оцінка та прогнозування корупційних правопорушень, корупціогенним факторів, а також засобів реалізації антикорупційної політики (ст. 1 **Модельного закону «Основи законодавства щодо антикорупційної політики»** (мов. Оригіналу Модельный закон Основы законодательства об антикоррупционной политике) (далі – Модельний закон), який було прийнято на 22 засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасників Співдружності Незалежних Держав (постанова № 22-15 від 15 листопада 2003 року).

МЕТА АНТИКОРУПЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ (АКМ)

- ▶ забезпечення розробки та реалізації антикорупційних програм шляхом спостереження корупційних правопорушень та осіб, які їх вчинили, їх обліку, аналізу документів, проведення опитувань та експериментів, обробки, оцінки та інтерпретації даних про показники корупційної зараженості (ч. 2 ст. 15 Модельного закону).

Основними завданнями АКМ є:

- розробка та впровадження антикорупційних проектів (планів боротьби з корупцією);
- виявлення та нейтралізація умов корупції;
- активізація заходів з впровадження антикорупційної політики;
- оцінка ефективності діяльності відповідальних органів;
- оцінка рівня корупції;
- перевірка нормативно-правових актів на наявність корупціогенних факторів;
- профілактика проявів корупції;
- вчасне прийняття рішень з протидії корупції;
- підготовка звітів щодо запобіганню та протидії корупції;
- аналіз ефективності заходів щодо запобігання факторам корупції та притягнення до відповідальності винних;
- побудова поточних прогнозів та напрямів покращення антикорупційної політики.

Завдання АКМ на об'єкті (наприклад, підприємстві)

- ▶ мінімізація ризику виникнення корупційної діяльності як самого підприємства, так і у його співробітників не залежно від їх посад;
- ▶ заохочення у працівників, контрагентів та інших осіб усвідомлення антикорупційної політики підприємства з відмовою від будь-яких форм та проявів корупції;
- ▶ зобов'язати співробітників підприємства знати та виконувати вимоги дійсної антикорупційної політики та дії з недопущення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

Рівні моніторингового вимірювання

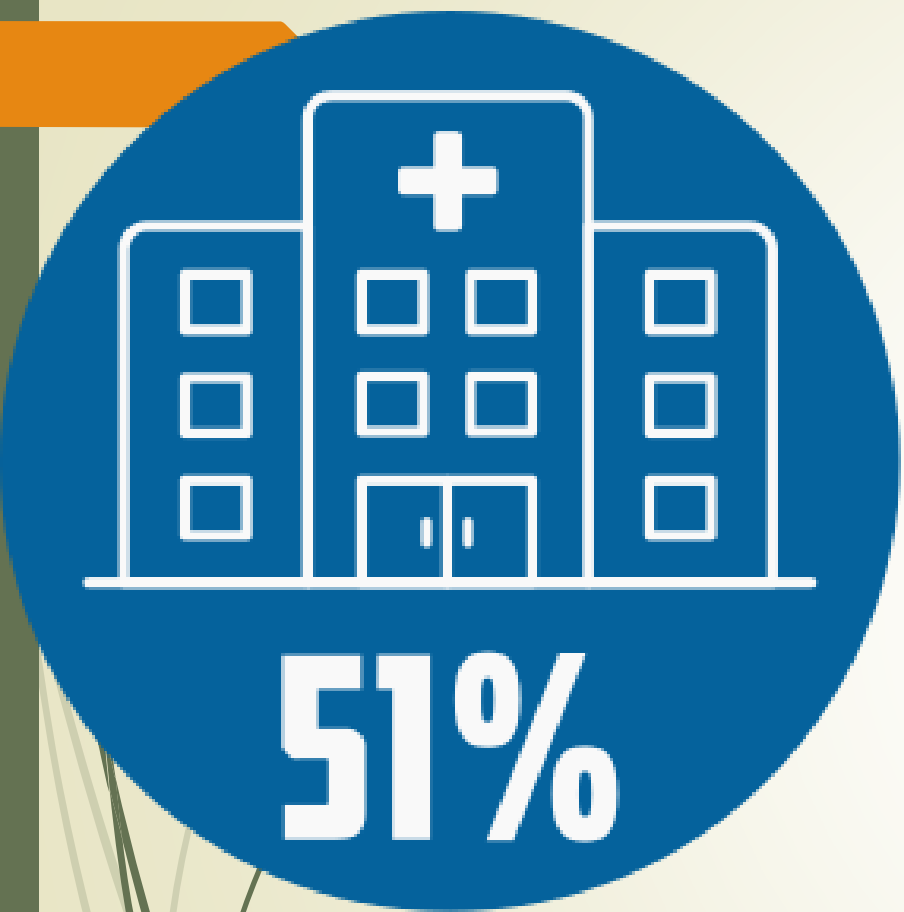
- ▶ Міжнародне;
- ▶ Загальнодержавне;
- ▶ Регіональне;
- ▶ Місцеве;
- ▶ Локальне (окремий об'єкт).

ОСНОВНІ НАПРЯМИ

- ▶ Тенденції та закономірності зміни стану корупції в органах державної влади, органах місцевого самоврядування та в цілому у суспільстві;
- ▶ Тенденції, що вказують на усунення (ліквідацію), локалізацію або нейтралізацію причин корупційної поведінки (корупційних та/або корупціогенних факторів) або проявах нових;
- ▶ Результативність антикорупційної політики або її окремих засобів, або інструментів (антикорупційної пропаганди, антикорупційної експертизи, антикорупційної освіти, взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб з інститутами громадянського суспільства у сфері протидії корупції тощо);

ОСНОВНІ НАПРЯМИ (продовження)

- ▶ Вивчення механізмів корупційних практик (від створення одноразових до створення корупційних мереж);
- ▶ Вияв причин та умов, що сприяють існуванню корупції;
- ▶ Пошук ресурсів протидії корупції;
- ▶ Вияв можливих джерел протидії проведенню антикорупційної політики.

Медичні
установи

24%

Вищі чи середні
навчальні заклади

15%

Місцеві органи влади

11%

Школи

11%

Патрульна поліція

ПИТАННЯ 3.

ОСНОВНІ ВИДИ та ФОРМИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ

Класифікація АКМ (за Модельним законом)

- Моніторинг стану корупції;
- Моніторинг причин та умов, що сприяють корупції;
- Моніторинг ефективності (результативності) протидії корупції.

Класифікація АКМ (на практиці)

- **Статистичний моніторинг корупції;**
- **Соціологічний моніторинг;**
- **Міжнародний моніторинг;**
- **Кримінологічний моніторинг (моніторинг корупційних злочинів);**
- **Моніторинг пов'язаних з корупцією правопорушень (переважно адміністративний);**
- **Моніторинг правопорушень корупційної спрямованості, за які передбачена дисциплінарна відповідальність;**
- **Моніторинг наслідків корупційної поведінки (психології корупціонера);**
- **Віктимологічний моніторинг корупції.**

ФОРМИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ

- ▶ **Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;**
- ▶ **Система обмежень, що діють** (розділ 4) – щодо одержання подарунків, щодо використання службових повноважень чи свого становища, щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, щодо спільної роботи близьких родичів тощо;
- ▶ **Фінансовий моніторинг;**
- ▶ **Фінансування політичних партій** та виборів;
- ▶ Проведення **моніторингу способу життя** суб'єктів декларування;
- ▶ **Антикорупційна експертиза** нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів;
- ▶ **Робота з викривачами;**
- ▶ **Антикорупційний скоринг;**
- ▶ **Антикорупційна програма;**
- ▶ **Антикорупційні звіти тощо.**

Антикорупційний скоринг

- ▶ Програмний продукт (модуль аналітики), який аналізує і систематизує загальнодоступну інформацію з відкритих державних реєстрів на предмет встановлення й оцінювання корупційних ризиків при проведенні державних закупівель та визначенні їх переможців. Антикорупційний скоринг використовується на електронному майданчику державних закупівель «Prozorro», електронній платформі для моніторингу і контролю «Dozorro», аналітичними порталом «Антикорупційний монітор».

Громадський моніторинг

- ▶ Українського центру економіко-політичних досліджень (УЦЕПД);
- ▶ Українським інститутом соціальних досліджень і центром «Соціальний моніторинг»;
- ▶ Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС);
- ▶ Харківським інститутом соціологічних досліджень, аналітичним центром «Академія»;
- ▶ Експертами проекту «Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні «Гідна Україна» та інші.

ПИТАННЯ 4.

**Антикорупційний
моніторинг в системі
запобігання корупції**

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ (ВИДИ)

- ▶ **Загальносоціальне запобігання злочинності;**
- ▶ **Спеціально-кримінологічне запобігання злочинності;**
 - ▶ - кримінологічна профілактика;
 - ▶ - відвернення злочинів;
 - ▶ - припинення злочинів.
- ▶ **Індивідуальне запобігання злочинності.**

Запобігання злочинності

- ▶ це сукупність різноманітних видів діяльності і заходів у державі, спрямованих на вдосконалення суспільних відносин з метою усунення негативних явищ та процесів, що породжують злочинність або сприяють їй, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки.

Загальносоціальне запобігання

- ▶ це комплекс перспективних соціально-економічних і культурно-виховних заходів, спрямований на подальший розвиток та вдосконалення суспільних відносин і усунення або нейтралізацію разом з тим причин та умов злочинності.

Спеціально-кримінологічне запобігання

- сукупність заходів боротьби зі злочинністю, змістом яких є різноманітна робота державних органів, громадських організацій, соціальних груп та громадян, спрямована на усунення причин та умов, що породжують і сприяють злочинності, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки.

Індивідуальне запобігання

- ▶ різновид запобігання злочинності щодо конкретної особи.
- ▶ **Напрями індивідуального запобігання:**
 - ▶ - заходи переконання;
 - ▶ - заходи соціальної допомоги;
 - ▶ - примус.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII;

Модельний закон «Основи законодавства щодо антикорупційної політики» (мов. Оригіналу Модельный закон Основы законодательства об антикоррупционной политике), який було прийнято на 22 засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасників Співдружності Незалежних Держав (постанова № 22-15 від 15 листопада 2003 року);

- ▶ Блажівський Є. М. Моніторинг протидії злочинності / Є. М. Блажівський // [Право та державне управління](#). – 2013. - № 1. - С. 98-101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ptdu_2013_1_23
- ▶ Блажівський Є. М. Проблеми запровадження кримінологічного моніторингу [Електронний ресурс] / Є. М. Блажівський // [Держава та регіони. Сер. : Право](#). - 2013. - № 1. - С. 146-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2013_1_32;
- ▶ Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): моногр. / М.І. Мельник. – К.: Юрид. думка, 2004.
- ▶ Кулик К. Д. Щодо питання запровадження антикорупційного моніторингу в Україні. Юридична осінь 2020 року: зб. тез доповідей та наук. повідомл. учасників міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (Харків, 23 листоп. 2020 р.) / за заг. ред. А.П. Гетьмана. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2020. С. 129-131.
- ▶ Остапчук Д. І. Презентація «Антикорупційний монітор». URL: <http://anticorruption.com.ua/news-gromadskiy-kontrol-derzhavnih-tenderv-yak-nayblsh-korumpovanoyi-galuz-susplnih-ta-ekonomchnih-vdnosin-v-ukrayin.html> .

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!